

CRÍTQUES LLIBRES

DIETARI

Un erudit de 15 anys

La publicació de 'Diario de un joven lector (1938-1939)' mostra la capacitat lectora d'Antoni Vilanova en la joventut i la immediatesa de la guerra viscuda dia a dia

PER JORDI GRÀCIA

L'erudició es pot convertir molt fàcilment en una maledicció indostànica i estèril: dades, dades, dades, i cap idea de cap mena. Un infern. Però quan l'erudició quadra com a diagnòstic per a un xaval de 15 anys la cosa canvia, i això és el que passa amb aquest insòlit dietari que les Edicions de la UB van publicar fa uns mesos d'un dels seus catedràtics històrics, Antoni Vilanova. És una flipada pura la immersió que propicia en dos àmbits: la immediatesa de la guerra viscuda dia a dia des de l'estiu del 1938 i fins

al 23 de gener de 1939 —bombardejos incessants a Barcelona, un encariment de preus boig, sense electricitat, amb escassetat radical de medicaments, sabates, menjar, paper— i la inversemblant, potentíssima capacitat lectora d'aquell jove fill d'una família de la burgesia benestant i catoliquíssima (com ho és ell, almenys llavors).

No és l'inventari de les lectures, el que ofereix; és molt més bèstia: el dietari inclou el repertori de ressenyes crítiques de les seves lectures, moltes d'elles ben publicables ara mateix, i alguna tan espectacular com la que dedica a Virginia Woolf, o les que dedica a Molière (poc menys que llegit

sencer), els contes d'Edgar Allan Poe, Oscar Wilde, o a la *Iliada*, l'*Odissea* i l'*Eneida*, o les obres completes de Plaut, també d'Èsquil (moltes vegades en edicions de la Bernat Metge, i molt sovint llegeix en traduccions catalanes) o l'obra completa del sainetista Ramón de la Cruz, o de Jacinto Benavente, pràcticament tot Ibsen, i Jane Austen, i Stevenson i fins i tot Blasco Ibáñez per descobrir el talent que destilen *La bar-raca* i *Entre naranjos*.

Tot això en uns quants mesos? És un lector absolutament al·lucinant, i el més fascinant de tot és que aquells que vam descobrir el crític adult de Destino i l'estudiós acadèmic de tants clàssics en la seva maduresa identifiquem una mena de substrat en la veu del nano de 15 anys. Té el prurit de la minoria selecta contra l'embrutiment de les masses, té la propensió sentenciosa de l'acadèmic, té l'envarament ocasional i una mica llefiscós, però té sobretot l'alegria del judici ràpid i sense romanços que perdria l'adult, dominat per la diplomàcia, la cautela o la circumstancialitat social.

Els peròs venen més aviat pel cantó de l'edició. El lector ha d'arribar fins a la plana 266 per trobar una nota que

“**Té el prurit de la minoria selecta contra l'embrutiment de les masses, té la propensió sentenciosa de l'acadèmic**”

doni alguna pista, alguna valoració, algun judici sobre la posició des de la qual escriu aquell nano xopat de literatura. Allà Alba Guimerà, responsable de l'edició, avisa de l'ús per part de l'autor d'una expressió habitual de la propaganda “fascista”. Fins aleshores res ha tocat aquest assumpte clau en un dietari escrit en plena guerra, com si la profilaxi o el silenci servissin per exculpar Vilanova de la seva esperança que guanyin els franquistes, sense ser-ne (sent fins i tot filobritànic a mort i comprensiu amb les ànsies de Hitler a Txecoslovàquia), i posar fi la bogeria de la República i els rojos, i les seves mentides, i els seus espolis i la seva incultura. Són pocs els moments on s'esplaia però són molt potents, sobretot quan veu la guerra guanyada i explota la ràbia pel temps perdut i la decapitació de la vida.

La responsabilitat per la guerra cau pel cantó no dels sollevats sinó dels republicans, i l'amargura està expressada amb gran cruessa directa i sense embolics com a vida aturada i disminuïda. La percepció que la guerra va acabant-se a mesura que els franquistes avancen (fa un recompte minucios de les “reconquestes” de territori català) a finals d'any i principis del 1939 explica que ja no calgui seguir prenent notes de les lectures i les vivències (bàsicament anar a comprar llibres a la llibreria d'un parent, gairebé a diari, i amb una intensitat aclaparadora). L'absència de cap reflexió sobre el lloc polític i ideològic del personatge, ni per part de l'autor de la síntesi biogràfica del principi, Adolfo Sotelo, ni per part de l'editora deixen amb el cor una mica encogit i melancòlic, com si encara al 2023 estigués fora de lloc recordar que gent molt respectable i valuosa van sentir-se representats i protegits durant la guerra pel bàndol franquista. Després potser se'n penedirien, almenys alguns. Però llavors, i amb 15 anys, volien que arribés com fos i més aviat millor la derrota de la República, mentre llegien desafortadament la gran literatura clàssica i contemporània.

Diario de un joven lector (1938-1939)

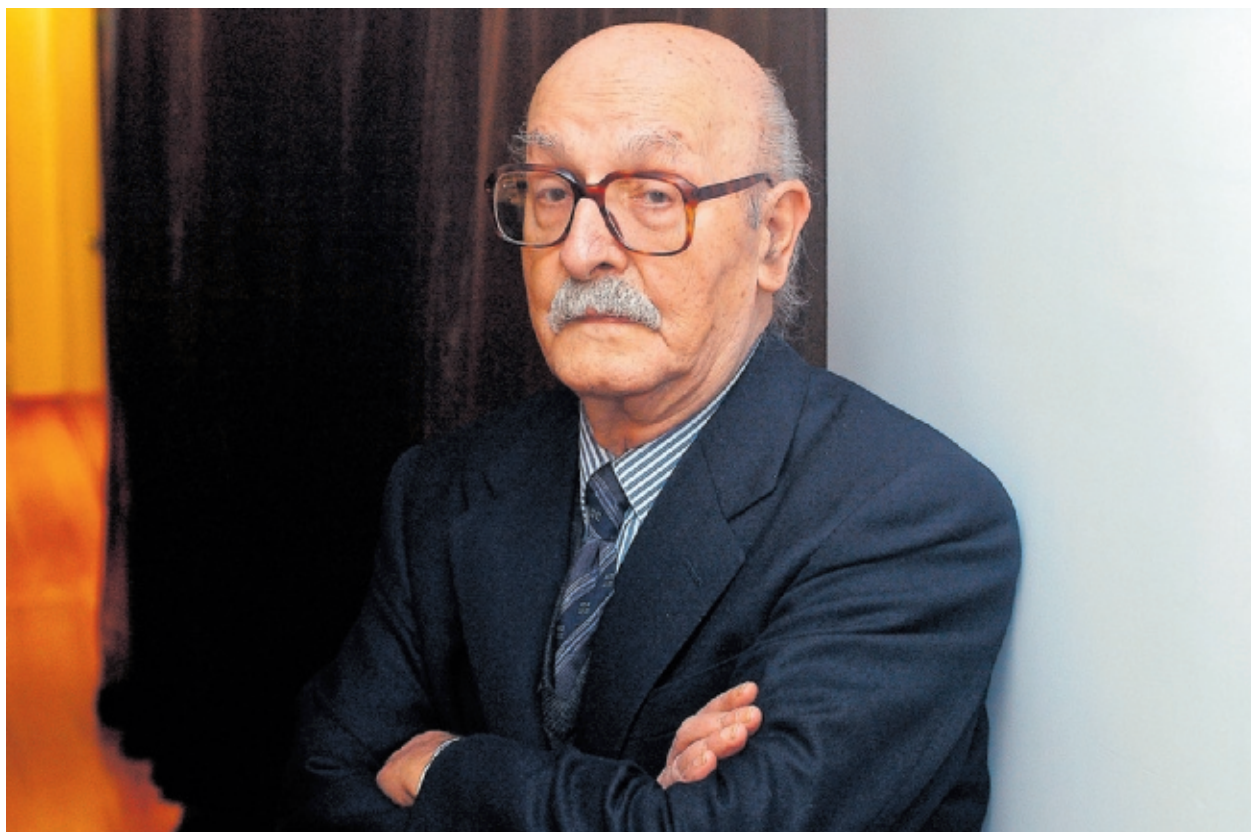
Antonio Vilanova

Edició d'Alba Guimerà

Edicions de la Universitat de Barcelona

283 pàgines. 18 euros

L'escriptor
Antoni Vilanova.
ALAMY STOCK PHOTO

NARRATIVA

Història d'una amistat a París

PER ANNA MARIA IGLESIA

Espero una amiga que és morta. L'he anada a trobar al cementiri, però no hi era”, li diu la protagonista al cambrer del Sarah Bernhardt, el cafè on acostumava a veure's amb la Fadwa Suleiman, actriu siriana que va encapçalat les protestes contra Bashar al-Assad. A París, on finalment es va haver d'exiliar, és on es troba amb la protagonista d'*Un tigre a París*, el primer llibre de la periodista Cristina Rivas. La protagonista és ella o, més ben dit, és un transsumpte de Rivas, que, tot escollint la primera persona com a veu narradora, no planteja l'obra com un relat explícitament autobiogràfic. Els detalls a partir dels quals es poden reconstruir en part els últims anys de la Fadwa Suleiman i les dades que permeten establir una connexió entre el jo narrador i l'autora estan barrejats entremig d'una trama on allò que

importa no és si va succeir tal com ara es narra o si els diàlegs van ser els que es reproduïen. Allò que veritablement importa és l'amistat que es desprèn de tots els moments que el record reescriu.

L'amistat, en efecte, és el tema central d'*Un tigre a París*, que, alhora, té elements característics de la literatura del dol, quan neix de la ràbia que la narradora sent per la mort de la Fadwa per culpa d'un càncer. “Quan l'enyor m'agafava per la gola recorria als vídeos del YouTube (...) M'aturava més estona en un de concret, el que em transportava a aquella plaça d'Homs, la ciutat rebel, cor de la revolució siriana. Allà, una Fadwa a qui jo ja no coneixeria —la d'abans de l'exili a París— cridava des d'una taula de fusta convertida en tarima amb una barreja extraordinària de fúria i alegria”, escriu Rivas. *Un tigre a París* és un llibre contra la mort, on el dol finalitza amb l'exaltació de la vida, tot i que aquesta ja ha arribat al seu final, i de l'amistat com alguna cosa que perdura malgrat la pèrdua. L'amistat és la possibilitat de retrobar-se en l'altre, veure-s'hi malgrat les diferències. La narradora és una periodista al Pròxim Orient que decideix deixar el programa on treballava, que havia arribat a ser el “vaixell insigne de la cadena” i que en aquell moment anava a la deriva com ella. S'instal·la a París per amor, però també a la recerca d'una llibertat anhelada. La ciutat és per a ella un refugi, com ho és per a la Fadwa, tot i que per a l'actriu l'estada a París no és una elecció, sinó una necessitat.

Malgrat les diferències, el que uneix les dues dones és el compromís amb les seves idees: Fadwa defensarà fins al final que la violència no es pot convertir en el motor de la revolució i la narradora intentarà tirar endavant un documental sobre la Fadwa, conscient com només pot ser conscient un periodista de la necessitat d'explicar les històries, sobretot les que no obren els telenotícies. Els intents per mantenir una relació que no funciona o el conflicte entre continuar amb el seu compromís amb la revolució siriana i estar al costat del seu fill descriuen aquestes dues dones lliures i contradictòries. “Els nens et canvien el nom, et devoren, se't mengen, els tems, t'estiren els cabells i et vigilen si mires el telèfon. Em pregunto si la Fadwa havia volgut fer vacances del seu fill, el dia que va fer la bossa cap a Homs”. Convertida en mare, la narradora s'emmiralla en la seva amiga, a qui encara no ha portat flors, incapaç d'acceptar la seva mort. L'obra va guanyant a mesura que avança i que el jo de l'autora es dilueix, la Fadwa guanya presència i la història d'amistat s'imposa. Perquè *Un tigre a París* és fonamentalment un llibre sobre l'amistat entre dues dones que, a vegades amb empena i a vegades a les palpentes, s'obren pas entre totes les guerres, obstacles i contradiccions.

Un tigre a París

Cristina Rivas

Angle Editorial

140 pàgines. 17,50 euros